

מאימתי פרק ראשון תענית

תורה אור השלם

1. ואבחד את שלשת הרעים בירח אהר ותקצר נפשי בהם וגם נפשם בקלה בני זכריה יא ח
2. שאלו מין קטר בעת מלקוש יי עשה חזיונם ומטר גשם ימן להם לאיש עשב בשרה: זכריה י א
3. ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה: בראשית ב ו
4. והארים אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ונקעת למטר השמים ותשנה מיט: דברים יא יא
5. כי יגרע נטפי מים וקטר לקטור: איוב לו כו
6. וישת חשך סביבתי סבות חשרת מים עבי שוקים: שמואל ב כב יב

7. עשה גדלות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר: איוב ט י
8. והמן קטר על פני ארץ ושלח מים על פני היבשות: איוב ה י
9. הלוא דעתך אם לא שמעת אלהי עולם יי בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייעג אין חקר לתבונה: ישעיהו מ כח
10. מכין הרים בכחו נאור גבוהיה: תהלים סה ז

11. משקה הרים מעליותיו מפרי מעשיך תשבע הארץ: תהלים קד יג
12. ימן יי את מטר ארצך אבק ופער מן העמים ירד יעלה עד השממים: דברים כח כד
13. כנס כפר מי הים נתן באצרות תהומות: תהלים לג ז

רבינו חננאל

אקרויה בחלמה ואבחד את שלשת הרועים וגו'. כי הוּ מַטְרֵי מִינְיָה אִמֵּר לַחֹו נִיּוּלוּ רַבְּנֵי בְשִׁלוֹם. רַב שִׁמְיָ בַר אִשִּׁי הוּוּ הַחֵטָא לְרַב פָּפָא טוּבָא, יוֹמָא חַד [חֻוּיָה] דְּנָפַל עַל אַפִּיה וּבְעִי דְחָמִי וְאִמֵּר רַחֲמַנָּא שׁוּבֵנָּא מְכִיסוּפָא דְשִׁמִּי, קָבַל עֲלֵיה שְׂתִיקוּתָא וְחַרְיָא דְעִוְיָ. פִּי רִיעֵי שְׁל עֵזִים שְׂתַחֲמִילָה רִיעֵי גְדוּל וְכַשְׂהִיא פּוֹסְקַת מִתְּרַחַט וְזַל דְּק: **ואמר** רבי יוחנן מעליותיו של הקב"ה כמאן בר' יהושע. פי' כרזי יהושע דאמר כל העולם כולו ממני העליונים הם שמים ולזי כרזי אליעזר הא אמר מימי אוקיינוס הוא שותה: **קרי**

תלמוד צומר עשב. פי' שאם לא יהיו כריכים אלא לעשב אחד ירד על אותו עשב ועל שאר כל השדה לא ירדו: **נהילא** מקמי מישראל. פי' גשם דק וסימנך מהולמא פירוש שמתחילה יוצא הפסולת ואח"כ הסולת פירוש שלא היו

עושין כמו לעבדין האידנא א) היו כותשין החטין צמכתסת עד שנקלף כל הסובין מעל החטים וכי הוו מרקדין על גבי נפה היה הפסולת הסובין שעליו יוצא לכתמילה ואחר כך היה יוצא הסולת:

חרייא דעיוי. פי' ריעי של עזים שצתמילה ריעי גדול וכשהיא פוסקת מתרחט וזל דק:

ואמר רבי יוחנן מעליותיו של הקב"ה כמאן בר' יהושע. פי' כרזי יהושע דאמר כל העולם כולו ממני העליונים הם שמים ולזי כרזי אליעזר הא אמר מימי אוקיינוס הוא שותה:

קרי

אקרויה. היו מקריין אותו מקרא זה צלוס ואכחיד את שלשת הרועים צירח אחד שרויין לעונשן בשמים משום דמכספי ליה: **קבל** עליו. רב שימי שתיקותא מלהקשות עוד: **יכול לכל**. כלומר יכול אין נותן מטר אכ"כ הכל כריכי לו: **ס"ל** לאיש. אפילו בשביל אחד: **אי לאיש**

יכול לכל שדוסיו. כלומר אינו יורד עד שהוא צריך לכל שדומיו: **ס"ל**

שדי. אפי' אינו צריך אלא בשדה אחד: **אי בשדה יכול עד שילטרך לכל השדה ס"ל** עשב. אפילו אינו צריך אלא לעשב אחד (עשב) בשביל ירק אחד יורד עליו מטר: **וסייב**. מעיין: **מישראל**. ערוגה: **עושה לו חויו**. לכל דייק הבא צעולם הזה להריק לו גשמים על שדומיו. צרישא צעי מאי חזיוס לשון רבים והדר צעי ומאי נינהו חזיוס מאי נינהו דקרי חזיו: ה"ג **עיצא קליססא דסוסי עיצא סמיכסא**. דמותי עיצא כלפי הארץ: **נהילא**.

א) כמו קיטמא נהילא (חולין דף גא:): שהיא דקה. גשמים דקים כקמחא נהילא שהיא דקה הבאין תמילה למטר ואח"כ בא מטר: **אסי מיטרא**. גשמים יורדין לרזב ואין פוסקין מהר אלא בא מטר תמילה ומתמלין דקין לבא פוסקין מיד: **מהולמא**. שמתחילה יוצא קמח דק ולבסוף סובין גסין: **חרייא דעיוי**. ריעי של עזים שמתחילה יוצאה גסה ולבסוף דקה ופוסק: **דסמרי**. דבש עושין מהן: **וככלאי לא עסקי**. כלומר יכולין הן לעסוק תמיד דש להן מזונות צול וצלא טורח: א) **מעעריס**. שלשול דאמרו (גיטין דף ע.ו.) תמרי משתקן ומשלשן: **מלא לנא דסכיני צווא**. שמתוך שלוקמין אותו צול אכולין מהן הרבה ומנעריס אותן: **ממימי אוקיינוס**. כלומר ממים של מטה ולא ממים של מעלה שנאמר ואל יעלה מן הארץ שמתה צארך ועלה: **מלווחין סן**. ו) ואין תצוה גדילה מנהן: יוקו מטר לאדו. רקיעין מווליאין מים לעצים: יוקו. כמו יוקו. קל לעס ויאלכו (מלכים ב ד): **השרס מים עזי שחקיס**. העצים מחשרין כלומר משריין המים לארץ: **לנמדך**. אקרא דלקמן קאי: **ואומר מיין הריס לא גרסינן הכא**: א) **כרזי יהושע**. דאמר ממנים העליונים: **ואמר רזי יוחנן מעליוסוי של מעלה**. כלומר ממנים העליונים. ורזי יוחנן מים העליונים אתא לאשמועינן דאי לאו רזי יוחנן הוי אמינא דהכי קאמר מעליות שהקדוש ברוך הוא עומד בהם הוא משקה אותן למטה ולעולם המים מאוקיינוס: **ור' צברייתו**

ההוא גינתא כל יומא הוה אויל וסייר לה אמר הא מישראל בעיא מיא והא מישראל לא בעיא מיא ואתא מיטרא וקמשקי כל היכא דמיבעי ליה מיא מאי ה' עשה חזיוס א"ר יוסי א) (בר) חנינא מלמד שכל צדיק וצדיק הקב"ה עושה לו חזיו בפני עצמו מאי חזיוס אמר רב יהודה פורחות אמר רבי יוחנן סימן למטר פורחות מאי חזיוס אמר רב פפא עיבא קלישא תותי עיבא סמיכתא אמר רב יהודה נהילא מקמי מיטרא אתי מיטרא בתר מיטרא פסיק מיטרא מקמי מיטרא וסימנך מהולמא דבתר מיטרא פסיק מיטרא וסימנך חרייא דעיוי: עולא איקלע לבבל הוא פורחות אמר להו פנו מאני דהשתא אתי מיטרא לסוף לא אתי מיטרא אמר כי היכי דמשקרי בבלאי הכי משקרי מיטרייהו א) עולא איקלע לבבל חזי מלא צנא דתמרי בווא אמר מלא צנא דדובשא בווא ובבלאי לא עסקי באורייתא בליליא צערוהו אמר מלא צנא דסכינא בווא ובבלאי עסקי באורייתא תניא א) ר' אליעזר אומר כל העולם כולו ממימי אוקיינוס הוא שותה שנאמר א) ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה אמר לו רבי יהושע והלא מימי אוקיינוס מלווחין הן אמר לו א) ממתקן בעבים ר' יהושע אומר כל העולם כולו ממים העליונים הוא שותה שנאמר א) למטר השמים תשתה מים אלא מה אני מקיים ואד יעלה מן הארץ מלמד שהעננים מתגברים ועולים לרקיע ופותחין פיהם כנוד ומקבלין מי מטר שנאמר א) יוקו מטר לאדו ומנוקבות הן ככברה ובאות ומחשרות מים על גבי קרקע שנאמר א) חשרת מים עבי שחקים ואין בין מיפה למיפה אלא כמלא נימא ללמדך שגדול יום הגשמים כיום שנבראו בו שמים וארץ א) שנאמר א) עושה גדולות עד אין חקר וכתוב א) הנותן מטר על פני ארץ וכתוב להלן א) הלא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם ה' אין חקר לתבונתו א) א) (וכתיב א) מכין הרים בכחו וגו') כמאן אזלא הא דכתיב א) משקה הרים מעליותיו וא"ר יוחנן מעליותיו של הקב"ה כמאן כרבי יהושע ור' אליעזר כיון דסלקי להתם משקה מעליותיו קרי להו דאי לא תימא הכי א) אבק ועפר מן השמים היכי משכחת לה אלא כיון דמדלי להתם מן השמים קרי ליה הכא נמי כיון דסלקי להתם מעליותיו קרי ליה כמאן אזלא א) הא] דא"ר חנינא א) כונס כנר מי הים נותן באוצרות תהומות מי גרם לאוצרות שיתמלאו בר תהומות א) כרבי אליעזר ור' יהושע ההוא בברייתו

ההוא גינתא כל יומא הוה אויל וסייר לה אמר הא מישראל בעיא מיא והא מישראל לא בעיא מיא ואתא מיטרא וקמשקי כל היכא דמיבעי ליה מיא מאי ה' עשה חזיוס א"ר יוסי א) (בר) חנינא מלמד שכל צדיק וצדיק הקב"ה עושה לו חזיו בפני עצמו מאי חזיוס אמר רב יהודה פורחות אמר רבי יוחנן סימן למטר פורחות מאי חזיוס אמר רב פפא עיבא קלישא תותי עיבא סמיכתא אמר רב יהודה נהילא מקמי מיטרא אתי מיטרא בתר מיטרא פסיק מיטרא מקמי מיטרא וסימנך מהולמא דבתר מיטרא פסיק מיטרא וסימנך חרייא דעיוי: עולא איקלע לבבל הוא פורחות אמר להו פנו מאני דהשתא אתי מיטרא לסוף לא אתי מיטרא אמר כי היכי דמשקרי בבלאי הכי משקרי מיטרייהו א) עולא איקלע לבבל חזי מלא צנא דתמרי בווא אמר מלא צנא דדובשא בווא ובבלאי לא עסקי באורייתא בליליא צערוהו אמר מלא צנא דסכינא בווא ובבלאי עסקי באורייתא תניא א) ר' אליעזר אומר כל העולם כולו ממימי אוקיינוס הוא שותה שנאמר א) ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה אמר לו רבי יהושע והלא מימי אוקיינוס מלווחין הן אמר לו א) ממתקן בעבים ר' יהושע אומר כל העולם כולו ממים העליונים הוא שותה שנאמר א) למטר השמים תשתה מים אלא מה אני מקיים ואד יעלה מן הארץ מלמד שהעננים מתגברים ועולים לרקיע ופותחין פיהם כנוד ומקבלין מי מטר שנאמר א) יוקו מטר לאדו ומנוקבות הן ככברה ובאות ומחשרות מים על גבי קרקע שנאמר א) חשרת מים עבי שחקים ואין בין מיפה למיפה אלא כמלא נימא ללמדך שגדול יום הגשמים כיום שנבראו בו שמים וארץ א) שנאמר א) עושה גדולות עד אין חקר וכתוב א) הנותן מטר על פני ארץ וכתוב להלן א) הלא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם ה' אין חקר לתבונתו א) א) (וכתיב א) מכין הרים בכחו וגו') כמאן אזלא הא דכתיב א) משקה הרים מעליותיו וא"ר יוחנן מעליותיו של הקב"ה כמאן כרבי יהושע ור' אליעזר כיון דסלקי להתם משקה מעליותיו קרי להו דאי לא תימא הכי א) אבק ועפר מן השמים היכי משכחת לה אלא כיון דמדלי להתם מן השמים קרי ליה הכא נמי כיון דסלקי להתם מעליותיו קרי ליה כמאן אזלא א) הא] דא"ר חנינא א) כונס כנר מי הים נותן באוצרות תהומות מי גרם לאוצרות שיתמלאו בר תהומות א) כרבי אליעזר ור' יהושע ההוא בברייתו

אליעזר. אמר לעולם מעליותיו של הקב"ה כרזי יוחנן וכו': **סהומוס**. מים של מטה כדכתיב תהומות יבסיומו (שמות טו): **צברייתו**

שהינו בא בקילוח אלא כעין שותה טפה לא נשאר בו כלום. תניא רבי אליעזר אומר כל העולם כולו ממני אוקיינוס שותה, שנאמר ואד יעלה מן הארץ והשקה. ואע"פ שמלווחין מתמחיתם הם בעבים. ר' יהושע אומר כל העולם כולו ממנים העליונים הוא שותה שנאמר למטר השמים תשתה מים. והאי דכתיב ואד יעלה מן הארץ, מלמד שעניי כבוד מתגברות ועולות לרקיע ופותחות פיהם כנוד ומקבלות מטר, שנאמר יוקו מטר לאדו, ומנוקבות ככברה ומחשרות על הארץ, שנאמר חשרת מים עבי שחקים, ובין טפה לטפה כמלא נימא כו'.

א) [ב] צע"י הגר' לשלמא וע"י ברכות סד. מ"ק כט. א. ב) [ג] ז"ל בר' א) ספמיס פת. ע"ש, ד) עירובין מה. ה) [ד] ליל מתמחין, א) [על ב. א) ז"ל עשה גדולות ואין חקר (איוב ה פסוק טו)]. ח) [ג] גרסינן הכא ע"י רש"י ד"ה ללמדך אלא לעיל ב. ג) גרס ליה שפיר, ט) [ד] וידבור זה שייך בסמוך לאחר דיבור המתחיל ולאחר ר' יוחנן.

הגהות הב"ח

א) גב' לאזנות שמתללחו כר תהומות כמאן כר"א: ב) רש"י ד"ה נהילא כמו קיטמא נהילא. ג) צ"כ צפ"ק דברכות אתא האי לשנא אכל כהן צריך לפרס דמונה ליה לקמח שיש בו דק וגם כמו גשמים וכו"ש וסימנך מהולמא: א) ד"ה מנעריס ז"ל צעורה: ב) תוס' ד"ה נהילא כו' כמו בעבדין האידנא אלא הוי סומעין:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מלווחים ואין תבואה גדילה מהן. לא ידעמי למאי צריך לה ולא כפשוטו שאנו רואים ביום שאינם מלווחים:

הגהות הגר"א

א) גב' (וכמיני מכין הרים בכחו וגו') מא"מ:

רבינו גרשום

יכול לכל. כלומר, שאינו יורד גשם אלא בשביל כולם, ת"ל לאיש, שמוריד לו מטר בשביל חפלתו. נהילא, מטר דקה, סימן דאחי מיטרא. מהולמא, שבתחלה מוציא קמח דקה ולבסוף מוציא עבה. חרייא דעיוי, ריעי של עזים שמוציא ריעי לבסוף דק. כמאן בר' יהושע. דאמר ממנים העליונים הם. כמאן בר' אליעזר. דאמר מן הארץ עולה מטר.